

Ziua a douăzeci și patra

Vineri, 5 septembrie

Trecuseră, ca într-o procesiune regală, toate acele zile, douăzeci și patru la număr, ca niște comandanți de armii neînduplecate. Precum bătrînii din Apocalipsă, înveșmîntați în haine albe și cu coroane de aur pe cap. Și a sosit acea zi de vineri țesută din curcubeul Celui Atotputernic. În ziua aceea trebuiau să se sfîrșească ploile îndelungului potop și, ca evreii de demult, tot într-o vineri urma să părăsim sclavia Egiptului pe uscat, mergînd către pămîntul făgăduit.

— Sus! A bătut preotul la ușă.

Eram deja treji. Mă chinuia o foame teribilă și mă scuturau niște frisoane ușoare, ca și cum mi-ar fi fost frig. Dar nu voiam nici să mănînc și nici frig nu-mi era.

La ora 7.20 urma să decoleze avionul. Era obligatoriu să ne prezentăm la aeroport cu cel puțin o oră înainte, așa că la cinci și jumătate am ieșit din casă.

Ne-am rugat cu multă gravitate, pe tonuri apocaliptice, potrivit cu măreția momentului. Aveam în spirit Scaunul de domnie a Logosului; El, cu cele șapte sfeșnice, vocile, fulgerele și tunetele care ieșeau din Scaun. Mă simțeam răscolit, ca întotdeauna: știind însă că era vorba de tentația dintotdeauna, nu mă lăsam ispitit. Era o Vineri Sfîntă, ca vinerile care-ni marcase rădînc tineretea. De aceea mă rugam fără încetare. Cu tremurul acela care nu-mi dădea pace și mă obosea, pentru că mă înspăimînta. Cînd mergi pe mare, nu trebuie să te temi. Ca să nu pățești ca Sfîntul Petru.

Am sărutat prin aer biserica, Academia, piața, orașul vechi, făcîndu-mi semnul crucii ortodoxe.

În autobuz, privind cu neșă Varșovia, pe care o lăsam în urmă, am continuat să ne rugăm. Recitam acel rozariu de slavă pe care, în

îndepărtatul 1972, îl începusem tot într-un autobuz. Atunci fusese o profecție, acum ajunsese să trăim cu adevărat cel de-al patrulea mister : Ridicarea la Cer. Numai că această înălțare era momentul cel mai periculos. Ca orice moarte : cu îngerii care te ridică și cu demonii stârniți, care încearcă să te agațe și să te tragă în jos. Nu eram liniștit.

Am sosit la aeroportul Okęcie, modern, mai mare decât cel de la Otopeni, dar nu mai puțin antipatic. Era trecut de șase. Ne-am amestecat printre grupurile de polonezi gălăgioși care așteptau la coadă. Socoteam că, pierduți în mulțime, ne puteam crea un alibi mai bun.

Gigi părea să rostească ceva, mișca din buze. Se ruga ? Citea anunțurile lipsite de interes sau tremura ? Probabil, toate laolaltă.

Începu controlul biletelor. Nici o problemă. Apoi controlul bagajelor. O femeie plinuță ieși dintr-un soi de gheretă, ne luă boccelele, le cântări și le puse pe banda rulantă. Tot nici o problemă. La bilet a fost atașat cartonașul cu numărul bagajelor, apoi am fost îndrumați spre o altă poartă, unde ni s-au înmînat *boarding pass*-urile, mulțumită taloane de îmbarcare. Înainte de ora șapte ne amestecaserăm deja din nou printre grupurile zgomotoase și sigure pe sine la coada formată pentru controlul pașapoartelor. Inima mea era mai mică decât un grăunte de muștar ; și mă temeam că pînă și credința mi-era mai mică ; și, drept urmare, neputincioasă să mute munții din loc. Cine șovăie, e pierdut, striga *Biblia*.

— Gigi, tu crezi fără să șovăi ?

— Nu știu, dar simt că totul o să meargă bine.

« Iartă-mă, Doamne, că mă tem și tremur. »

Și mergeam înainte. Lăsasem între Gigi și mine cel puțin trei polonezi. Eram doi copii pierduți în forfota destinului. Un ins cam la treizeci de ani, fără chip, în uniformă de milițian, lăsa pasagerii să treacă unul cîte unul.

Nu l-a învrednicit pe Gigi cu nici o privire atunci cînd i-a luat pașaportul (sau, cel puțin, eu nu mi-am dat seama să o fi făcut). Afișase o mină senină și aproape zîmbitoare. Se uită cu atenție la pașaport, așa cum se uitase tovarășul comandant de la Komenda. Exact cu aceleași mișcări. Îl răsfoi și îl suci pe toate fețele. Eu nu-mi luam ochii de la el și mă rugam din răspuțeri. În timp ce controla fotografia, îl studia pe Gigi, aruncîndu-i niște priviri piezișe. Gigi luă un aer relaxat, și eu la fel.

Milițianul citi de patru ori, lent, viza italiană, mișcîndu-și numai buzele. Mai dădu niște pagini și se opri la viza românească – mărul

discordiei – numără paginile și o luă *da capo*. Nu părea convins de unele lucruri. Dar de care anume ?

Mi-a trecut prin cap să mă duc și să-l întreb inocent : « Vă pot ajuta cu ceva ? » Dar în ce limbă ? Și-apoi, cu urîcioșii ăștia nu era mai bine să-mi țin gura ? Voiam să mă rog și nu reușeam nicicum să duc vreo rugăciune pînă la capăt.

Cu o ultimă mișcare, milițianul închise pașaportul și îi făcu lui Gigi semn să iasă din rînd și să vină lîngă cabina lui. Gigi făcu cei doi pași pînă acolo, cu chipul imobil și cît se poate de condescendent. Mie îmi era mai frică de turiștii uluiți decît de milițian. Lui Gigi i-am adresat un zîmbet forțat, care voia să spună : « Nu pricep. » Am remarcat că era mai palid decît de obicei. Cînd am ajuns la ghișeu, milițianul s-a comportat la fel cu mine, doar că a fost ceva mai rapid. La rîndul meu, nemișcat ca un stîlp, n-am dat nici un semn de neliniște.

Militarul i-a verificat rapid pe ultimii polonezi rămași în urma noastră, după care a închis trecerea cu o bară metalică și a încuiat ușa batantă cu cheia. Apoi a pus pașapoartele noastre unul în altul, ne-a aruncat o grimasă pe care am interpretat-o drept : « Vă rog să așteptați » și a dispărut în spatele unui perete de sticlă din nefastul aeroport. O, Doamne ! Toate acestea s-au petrecut în cîteva minute-secole, într-un vârtej al celei mai amare surprize pentru noi. Totul era răvășit înlăuntrul meu și îmi venea să strig precum bătrînul rege Lear : « Suflați, o, vînturi, sfărîmați-vă voi, baieri ale cerului, și potopiți pămîntul ! Tu, trăsnet care zdruncini Universul, zdrobește dintr-o lovitură globul lumii ! »

Însă pe fața mea nu se vedea nimic și nici nu trebuia să se vadă. Mă uitam la Gigi, impasibil ca o statuie funerară. Comunicam numai și numai din priviri, în care se citea durere absolută, neliniște de moarte, dar nu disperare.

Între timp, pelerinii și turiștii polonezi erau duși cu autobuzul la avion. Noi rămăseserăm aici, în ghearele dușmanului. Dar fără să schițăm nici cel mai mic gest. Eram doar furios pe mine însumi pentru îndoielile din zilele trecute, pentru emoții, pentru neliniști, pentru momentele de isterie născute din presentimente prostești. Ele erau adevărații vinovați. Cu săgețile lor otrăvite sfîșiaseră covorul infailibil al Grației. Și acum aveam nevoie de o ninsoare de petice ca să ieșim din mocirlă. Blestемate îndoieli aducătoare de moarte !

Acum ar fi trebuit să leșin, să urlu ca un posedat. Sau să sar peste bare, să fac acte de bravură ca eroii agitați și violenți din filme. Cei

care altădată mă socotiseră nervos și cam nerăbdător nu m-ar fi putut vedea altminteri într-un asemenea moment. Dar realitatea a fost fără tunete și fulgere, fără agitație. Stăteam nemișcați ca niște îngerăși de-ai lui Bernini cu agheasmatarul în mână.

Furtuna era în noi. Neliniștile erau din ce în ce mai puternice – au început să mă furnice degetele de la picioare, pe șira spinării mă treceau valuri de frig-cald și mă scutura un frison groaznic din cap pînă-n picioare. În schimb, pe buze aveam un zîmbet întrebător, mimat anume pentru ochii de marxiști care ne spionau cu siguranță de undeva din umbră.

— Ia uite, șopti Gigi, nemișcat și alb la față.

— Am văzut.

Erau bagajele noastre, pe care o mîna nevăzută le luase din căruciorul care o pornise imediat spre avion. Bietele noastre valize! Singure, lipsite de apărare, în mijlocul platformei de beton, la vreo patruzeci de metri de noi.

— Gigi, roagă-te, roagă-te necontenit! Roagă-te să stea de vorbă cu noi, să ne asculte, să găsim cuvintele potrivite.

— O să vorbești numai tu. Eu o să fiu mut, ca la Komenda. O să mă rog doar.

— Tipul nu știe ce să facă. A plecat să se informeze. Trebuie să-l conving, să-l înduplec!

Dar să-l înduplec să ce? Dacă avea să se întoarcă însoțit de milițieni și să ne aresteze fără nici un cuvînt, cu cine aș mai putea să stau de vorbă? Oare era posibil așa ceva? Ce este sau nu este posibil în regimul nesiguranței absolute? Toată treaba devenea înfricoșătoare. Minutele erau mii de ani, ora 7.20, ora plecării avionului, era tot mai aproape, iar grănicerul nostru nu mai venea.

— Să-L implorăm pe bunul Dumnezeu să nu dea ăștia telefon la Ambasada României! Vocea mi se frînse. Sfrîșitul numelui blestematei instituții nu l-am mai rostit decît în gînd. Vorbeam, dar abia puteam să îmi mișc buzele. Zîmbeam de formă. Din felul în care tipul ne poftise să întepenim acolo, lîngă bara lăsată, ca la arest, pricepuserăm că pentru ei eram niște posibili infractori. La o graniță normală, dintr-o țară liberă – nemaivorbind de faptul că situația asta n-ar fi existat –, n-am fi fost tratați așa. Nu ne-ar fi studiat așa, nu ne-ar fi lăsat în acel loc, singuri, fără explicații. Noi cunoșteam sistemul. Nu ne făceam iluzii că, în caz că dăm greș, vom fi trimiși în România liberi. Și nici graba cu care ne dăduseră bagajele jos din cărucior nu era semn bun. Eram pierduți,

omenește vorbind, și nu puteam să ne încredem în jocul întâmplării. Toate asigurările pe care ni le dăduseră doamna Jana, rectorul, toate păreau deșarte. Îmi tot veneau în minte, în schimb, consulul francez, cu surîsul său neputincios, părintele P., cu Tahiti al lui, cardinalul Wojtyła, cu « Dumnezeu este și în România », Securitatea din România, cu tot ce înseamnă ea.

— O să le zic să ceară informații la Komenda. La tovarășul comandant. Ce cameră era ?

— Camera X, răspuse Gigi sceptic.

— « Dă-mi, Doamne, darul de-a înțelege polona lor. Sau fă-i pe ei să înțeleagă vreo limbă străină ! »

Nu mai cerusem niciodată glosolalia. Acele clipe m-au învățat că lui Dumnezeu poți să îi ceri orice, mai ales lucrurile cele mai îndrăznețe. « Îți cer un lucru ce cu gândul nu poate fi gândit : libertatea noastră în ciuda oricărei speranțe ! »

Au mai trecut douăzeci de minute lungi ca douăzeci de secole. În sfârșit, i-am zărit, veneau : grănicerul însoțit de încă un milițian, mai voinic, mai mare în grad, cu un aer mai important. Cel de-al doilea ținea în mână pașapoartele noastre. Se opri în fața noastră și scoase pe gură un grai polonez relativ comprehensibil, vorbit cu o voce de tenor, cu inflexiuni metalice. Fără zîmbet și fără durități :

— Cum vă numiți ? Unde v-ați născut ?

Am răspuns imediat.

— Unde călătoriți ?

Fără nici o ezitare : *Polska, Niemiecka Republika Demokratyczna, i do Rzeczy, potem Polska i Rumunia*¹. După care n-au mai zis nimic. O pauză interogativă de o clipă, suficientă să te bage în sperieți.

— Pașapoartele voastre nu sînt valabile. *Paszporty... nie dobre ! Nie dobre !*²

Ofițerul mă privea cu coada ochiului. Inima îmi bătea să-mi iasă din piept. Am zîmbit politicos, fără cea mai mică umbră de surprindere pe chip.

— *Proszę Paszport ? Nasze paszporty ? Dobrze ! Tak, tak, dobrze !*³

¹ Polonia, RDG și la Roma, apoi Polonia și România (în limba polonă în text).

² Pașapoartele... nu sînt bune ! Nu sînt bune ! (în limba polonă în text).

³ Pofim ? Pașapoartele ? Pașapoartele noastre ? Bine ! Da, da, bine ! (în limba poloneză în text).

— *Nie, nie!*¹

— *Tak'tak*², insistai eu, extrem de sigur pe mine. *Dobrze!*³ *Sprechen sie Deutsch? Français? Po-russki?*

— *Nie, nie!* scutura din cap polonezul, ușor iritat de o asemenea ofensivă lingvistică.

Am luat-o de la capăt cu forțe noi:

— *Ja nie rozumiem... mnogo... αλλα... aber... sehen Sie... ce passeport est valable pour tous pays. Po-russki napisal: nastoiashchii passport deistvitelen vo vsekh stranakh!*⁴

Omul meu a ascultat agasat amestecul de limbi pe care i-l ofeream cu atîta naturalețe, după care s-a uitat îndelung la cele scrise în trei limbi pe pagina a doua, sus, încercînd probabil să priceapă singur despre ce e vorba. Însă afurisitul de grănicer își vîrî degetele sale mirosind a Marlboro și-i arătă viza restrictivă românească, unde scria, numai pe românește «Viză simplă, valabilă pentru una călătorie în R.P. Polonă și R.D. Germană, cu drept de ședere de 30 de zile (la Gigi, de 45) din data trecerii frontierei. Neînsoțit.» Tot acolo erau ștampilele de la punctele de frontieră cu Ungaria și datele: 2.08 și 11.08.1975.

Cu un gest triumfător, ofițerul își vîrî degetul de fier în pașaport, dorind să mă facă să pricep că printre țările înșirate nu figura Italia. El, lipsit de spirit cum era, nu știa că eu mă rugam, nu mă gîndeam și nici nu-mi pregăteam răspunsurile. Tocmai de aceea replicile mele erau atît de prompte și rosteam fără cea mai mică ezitare cele mai inimaginabile explicații, într-un amestec de limbi pe care ei păreau totuși să-l priceapă. Am scormit pe dată următoarea enormitate: cum că pe viza românească de la Interne sînt scrise, conform legii, numai țările socialiste, adică acele țări pentru care nu este nevoie de vize speciale de la consulatele țărilor respective, ca în cazul țărilor «celorlalte».

Polonezii îmi dădură un moment de răgaz. I-am șoptit lui Gigi: «Roagă-te! Roagă-te și ajută-mă!» Iar el, alb ca varul, nemișcat, cu chipul la fel de împietrit ca și al adversarilor noștri, îmi făcu un semn

¹ Nu, nu! (în limba poloneză în text).

² Ba da, ba da (în limba polonă în text).

³ Bine (în limba polonă în text).

⁴ Eu nu înțeleg... (polonă)... mult (rusă)... dar (greacă veche)... dar ... uitați (germană)... acest pașaport este valabil în toate țările (franceză). Rusește a scris: acest pașaport este valabil în toate țările (rusă).

de încurajare cu capul. Gigi era un stîlp de piatră și-mi aducea aminte de cum se zice din bătrîni că, în fața cîinilor, a diavolului și a paznicilor, trebuie să încremenești. Am profitat de momentul de tăcere :

— *Proszę Pana!*¹ Uitați-vă ce scrie aici, sus : pașaportul este valabil în toate țările. Scrie în trei limbi. Orice consulat din lume are dreptul să aplice o viză pe acest pașaport.

Și așa și trebuia să fie, dacă scrisese cu pricina n-ar fi fost o minciună sfruntată. Dar eu încercam să rezolv problema ca și cum aș fi discutat cu niște oameni cu o minte normală, nu cu unii cu minte comunistă. După fiecare replică de-a mea cei doi începeau să discute între ei, uneori chiar în gura mare. Mi se părea interesant ce se petrece. Apoi gradatul trecu din nou la atac :

— De ce v-ați luat viza italiană de la Varșovia ? De ce n-ați luat-o de la București ? Dacă voiți *Włochy*, de ce prin Polonia ?

Włochy ? Ce însemna *Włochy* ? Aha ! Am înțeles ! Era vorba de Italia. Întrebarea era teribil de ambiguă și făcu să-mi înghețe sîngele în vine. Mi-am dat seama că acum cea mai mică ezitare putea fi fatală, de aceea am fost extrem de prompt :

— Dar noi... inițial... nu Italia... Noi – Polonia. Berlin. În Polonia, prieteni mulți... Noi... teologi... *Ko cióŹ*²... Biserică (și-mi făcui semnul crucii de rit latin). Cardinalul Wojtyła prieten... bun... *dobrze*³. Noi prieteni Cardinal, invitație... invitație, invitați pelerinaj cu ei... la Roma. Anul Sfînt... *Rok wiŹy*, *Rok wiŹy*⁴... *piŹe*⁵ zile, cinci... dus-întors !

Între timp, făceam semne cu mîinile prin aer, suficient de multe ca să mă remarce și tovarășul Gierek⁶ în persoană.

— *Tak, tak*⁷, răspunse ceva mai domolit tovarășul, însă puteați să vă luați viza de la București.

— Dar v-am spus, am sărit eu ca ars. Am fost invitați să mergem în pelerinaj de anicii polonezi, cu grupul... (și, inspirat în clipa aceea

¹ Vă rog ! (în limba polonă în text).

² Biserică (în limba polonă în text).

³ Bine (în limba polonă în text).

⁴ Anul Sfînt, Anul Sfînt (în limba polonă în text).

⁵ Cinci (în limba polonă în text).

⁶ Edward Gierek – prim secretar al Comitetului Central al Partidului Comunist din Polonia (1970-1980) și șef al statului pînă în 1980.

⁷ Așa, da (în limba polonă în text).

de o lumină nouă, am arătat către avion)... grupul... prietenii... sînt toți de-ai noștri... pelerinaj... *Rok wiŃy*... *tak* !

Și-au întors privirea către avion, ca și cum ar fi vrut să-l cheme pe șeful grupului de turiști pelerini. M-am speriat atunci, așa că mi-am făcut semnul crucii cu limba în gură și am încercat să deviez discuția :

— *Paszport dobre*... cinci zile, *Rok wiŃy* !

După care am luat-o pe rusește :

— Noi nu aveam intenția să mergem în Italia. Ne-au invitat prietenii polonezi cînd eram deja aici !

Or fi priceput ? Am început să mă rog, nu ca să înțeleagă, ci ca să nu renunțe să mai stea de vorbă înainte de a-i fi convins, ca să nu se ducă să ceară relații la unica instanță care ar fi distrus definitiv totul – reprezentanța română. Mi-am închipuit un arhanghel cu sabie de foc înăbușind în ei amintirea existenței acelei sinistre instanțe. Și m-am convins că arhanghelul exista.

Tovarășii nu-mi dădeau pace :

— Cum adică să mergeți în pelerinaj din *Rumunia* în Italia via Polonia ?

— Foarte simplu, am răspuns zîbind. Sau mai curînd rînjind. *Rumunia* nîet țară romano-catolică. Nu organizează pelerinaje la Roma pentru *Rok wiŃy*. În *Rumunia* nîet Cardinal. *Rumunia* – țară ortodoxă, bizantină... înțelegeți ? *Pravosławna*¹ ca și Rusia, Bulgaria, Ucraina...

Și în timp ce rosteam « Rusia » mi-am făcut semnul crucii ortodoxe, fapt care i-a provocat o grimasă de nemulțumire polonezului. Dar eu nu m-am lăsat :

— Eu și cu el... minoritate catolică, romano-catolică. Mama mea... *Polska*... poloneză... din Cernăuți.

Îți mulțumesc, blîndă femeie poloneză, prima soție a tatălui meu, moartă în timpul războiului, îți mulțumesc că mi-ai venit în minte !

— *Rozumiesz* ?² E clar ?

— *RozumiŃe rozumieŃe*, răspundea gradatul destul de sceptic, instigat de cel mai tînăr, care nici nu vorbea și nici nu se uita la noi. Ținea doar cu obstinție degetul lui de plumb pe viza dată de miliția din România.

¹ Ortodoxă (în limba polonă în text).

² Înțelegeți ? (în limba polonă în text).

³ Înțeleg, înțeleg (în limba polonă în text).

— *RozumiŃe*. Însă pașaportul nu-i valabil!

— Ba e valabil, cum să nu fie, o țineam eu morțiș pe-a mea. De ce să nu fie valabil? Ce-i lipsește?

— Spune-i de *Komenda*, îmi sugeră Gigi încetișor.

— *Tak, tak*, am zis eu iute, ca să nu apuce polonezul să-și recapete suflul. Și arătându-mă pe mine însumi cu un deget lung străpuns pieptul pînă la coasta Sfîntului Toma, am spus:

— Eu... Noi amîndoi ... *my byli*¹... am fost la *Komenda, Miliĵa, ulica*² X, etajul Y, camera Z. *Tovarișci Komendant videl passport*³... și a zis: *dobrze, dobrze!*⁴ Dați un telefon la *Komenda, proszĉ*⁵, dați telefon!

Vorbele mele, rostite cu atîta siguranță și întărite și de Gigi cu semne perfect sincronizate, l-au pus din nou în încurcătură și l-au uimit pe tovarășul gradat. A tresărit auzind de *Komenda* și m-a crezut, căci ar fi fost cam greu ca un străin să știe și etajul și camera unde era tovarășul *Komendant*. Bindecuvîntată a fost ideea consulului italian, blestemat *Komendant*-ul care nu ne dăduse nici un document la mînă!

Cei doi au început să vorbească între ei repede-repede, eu m-am uitat pe furiș spre avion. Trecuseră cincisprezece minute lungi cît mii de ani, dar, după mintea mea, avionul nu putea să plece. Altminteri, ce sens ar fi avut să ne țină acolo, la intrare?

— A plecat avionul? l-am întrebat neliniștit pe Gigi.

— Nu încă. Uite-l acolo.

Dar pe tot aeroportul nu se găsea decît un singur avion. Cum să cred că tocmai acela era avionul nostru?

Din ce prindeam eu din polona lor vorbită repede am înțeles că subalternul cel căpos nu poftea să-și asume nici o răspundere. Șeful dădea semne de nemulțumire. Ar fi vrut să zică « nu », însă cuvintele pe care le tot repetam – *Rok wiŃy, Komenda*, plus înscrisul din pașaport care era valabil pentru toate țările, înscris care în pașapoartele poloneze avea greutate, nu ca la noi – îi dădeau bătaie de cap.

Dintr-odată, ne făcu un semn repezit să așteptăm, îl tîrî după el pe grănicerul uluit și dispărură amîndoi în dosul ușilor de sticlă.

¹ Am fost (în limba rusă în text).

² Miliție, strada... (în limba rusă în text).

³ Tovarășul comandant a văzut pașaportul (în limba rusă în text).

⁴ Bine, bine! (în limba polonă în text).

⁵ Vă rog (în limba polonă în text).

Purgatoriul nu se mai sfîrșea. Intraserăm în runda a doua de emoții cumplite, sporite de spaima că s-au dus să sune la români.

Am vrut să mă rog și mai intens, dar *Tatăl nostru* era prea lung. « Tu nu poți face lucrurile pe jumătate » era unica frază pe care reușeam s-o duc pînă la capăt. Stăteam drept ca o statuie gotică și invocam cu forța gândului covorul Grației omnipotent. În astfel de momente, rugăciunea se preschimbă în privire, strigăt, lacrimă, gînd avîntat spre infinit. Dar înlăuntrul meu eram distrus sau, cel puțin, așa mă simțeam.

— Ce faci ? I-am întrebat pe Gigi cu un glas ca venit din mormînt.

— Mă rog și mă gîndesc. Unde s-or fi dus ?

Am răspuns cu voce stinsă, de muribund :

— Nu mai am nici un alt argument. Oricine ar veni, orice ne-ar întreba, nu mai reușesc să inventez nimic în plus. Sînt obosit, mi-e teamă că o să-mi vină să plîng și atunci am fi pierduți. Poate că ne pun la încercare. Dintr-un fleac, ne putem trezi că sîntem salvați sau pierduți. Dar am încredere în momentul final care, pentru mine, a fost întotdeauna momentul celui Atotputernic. Timpul lui Dumnezeu e cel mai bun...

Și îmi veni în minte cantata lui Bach, cu acel nume care pentru mine n-ar fi căpătat sens decît în libertate.

Ceasul arăta ora opt. Călătoria noastră părea să fie lipsită de orice perspectivă. Clipe sălbatice, pline de cruzime. Cerul era galben ca ceara, pămîntul era farfuria Irodiadei purtînd capul însîngerat al lui Ioan, încremenit în moarte.

— Ce facem, Gigi, ce ne facem ?

— Stai potolit, curaj ! Ai lăsat impresia că ești absolut stăpîn pe sine. Sfîntul Duh...

Deodată, mi-am dat seama că în jurul nostru se țesuse – sau fusesse de la bun început – o atmosferă ireală. Totul părea să fie nemișcat, învăluit într-o tăcere a așteptării. Un somn de moarte vie, ca în *Frumoasa din pădurea adormită*, basmul copilăriei...

Bagajele noastre erau tot acolo, în mijlocul deșertului de beton. Cuștile grănicerilor erau goale, punctul de control, închis, nici un avion care să sosească, nici un anunț în nici o limbă (sau poate nu le auzisem eu ?).

— N-ai văzut, o fi decolat avionul nostru ?

— Uite-l acolo, nu s-a mișcat. Nu-l vezi ?

— Trebuia să plece la șapte și douăzeci. Să nu-mi spui că întîrzie din cauza noastră !

Gigi nu mi-a răspuns. Dar nemișcarea nu era închipuită. O fi fost aeroportul din Varșovia internațional dar, ca în toate țările socialiste, traficul aerian nu era prea intens. Iar în acele momente lăsa impresia că se oprișe în loc, precum în basm, numai pentru noi. Cu tot cu obiectele din el, cu oamenii, cu aerul, cu vântul. Și cu soarele ?

— Doamne, am murmurat cu o emoție nebună, pogoară asupra noastră bunăvoirea Ta, cum ai făcut în noaptea timpurilor cu Iosua Navi.¹

O nouă lumină a strălucit atunci la orizontul rugăciunii mele : înflăcărea personajelor din *Biblie*, stăruitoare și precise, care se apropiau de Iisus Hristos și nu cereau favoruri mărunte și nici minuni la îndemână, ci cereau absolutul : orbul din naștere voia să vadă, ologul voia să meargă, părinții cereau să le vină copiii îndărăt din morți. Iosua a strigat : « Oprește-te, soare ! » Moise : « Desfaceți-vă, ape ! » Iar eu, cu mai multă ardoare, din mijlocul unei lumi moarte : « Dă-ne libertatea în ciuda oricărei speranțe, Tu, care nu faci lucrurile pe jumătate ! »

Cei doi în uniformă au revenit, însoțiți de un al treilea, în civil, mai scund, mai puțin arătos, dar – evident – mai important.

— O fi vreun securist de-al lor. O fi KGB-ul în persoană, în versiune poloneză !

O nouă spaimă pentru noi. Civilul avea o față ceva mai binevoitoare, dar când a grăit, s-a dovedit a fi foarte hotărât :

— Cum vă numiți ?

Am dat răspunsul imediat, și eu și Gigi, zîmbind liniștiți, drepti ca la paradă.

— Cu ce vă ocupați ?

Meseria noastră i-a fost pe plac : studenți la teologie, romano-catolici.

— Unde călătoriți ?

Răspunsul meu a venit iute, precum cascada de la Bistrița :

— La Roma, pentru *Rok wiŃy, piŃy* zile, dus-întors.

Cerceta pe rînd pașapoartele noastre, pe noi și pe cei doi, pe cei doi, pe noi și pașapoartele. Cunoșteam sistemul : era menit să te obosească, să te înfurie și să te facă să greșești. Ca pe urmă să te poată ei aresta, legal. Dar eu eram neînfricat și mai bogat cu patru-cinci cuvinte în

---

¹ Aluzie la minunea povestită în Cartea lui Iosua (capitolul 10) când, pentru marele conducător de oști și profet care avea nevoie de timp ca să-i biruie pe dușmanii copiilor lui Israel, Dumnezeu a oprit în loc soarele și luna.

polonă, prinse din zbor din conversațiile lor. De fapt, ultimul venit, « civilul », era mai calm și mai puțin încrîncenat decît ceilalți doi. Al doilea mi-a pus din nou aceleași întrebări, mereu și mereu aceleași. Răspundeam cu convingere, zîmbind și exprimînd prin gesturi ceea ce nu reușeam să pun în cuvinte. Ce mai conta jumătate de oră de atare exercițiu, cînd noi ne balansam, în agonie, între tot și nimic !

— Sigur că da, mergem la Roma, pentru cinci zile ! Ocazie unică, prieteni polonezi, Polonia frumoasă, pelerinaj, avionul nostru...

Și arătam spre aeronavă, ca și cum respectivul obiect chiar ne-ar fi aparținut.

— Dar de ce cu polonezii ?

— Noi, prieteni cardinal Wojtyła, invitați de el. El – bani și binecuvîntare pentru noi.

Aici chiar că nu mințeam. Pentru « binecuvîntare », am folosit cuvîntul *blagoslovenia* și am făcut prin aer semnul crucii.

Gradatul numărul doi își repeta cu voce iritată enervarea, dar eu, cu degetul vîrît în pașaport, aproape că strigam ca să-l acopăr : « Valabil în toate țările, trei limbi, *Komenda*, *tovarișci komendant*, etajul X, camera Y, dați telefon... »

« Dați telefon ! » Apoi n-am mai repetat fraza asta perfidă, cu dublu tăiș. Imaginea telefonului care ar fi putut să sune la *Komenda* nu se ținea în fața celeilalte : a telefonului care ar fi putut la fel de bine să sune la Consulatul român. « Înger din rai, aprinde-ți cu putere focul sabiei tale ca să le tulburi mințile ! »

— Tovarășe, nu luați aminte la ce zice, părea să spună energumenul în uniformă. *Paszport nie dobry !*

— *Kak ?*¹ mă înfuriai eu. *Vsio*² *nie dobrze*³. *Vsio ! Paszport nie dobrze, Visa Italia nie dobrze*, înscrisul în trei limbi : valabil în toate țările (și am citit din nou ce era scris în rusă) *nie dobrze, Komendant Komenda milicija Polski*⁴ *nie dobrze. Kak dobrze ? Kak ?*

Pînă în clipa aceea nu mă mai arătasem enervat, însă tonul meu era mai degrabă văicăreț și dezgustat decît mînios. Conform logicii sistemului, eu nu puteam avea dreptate și știam asta. De aceea continuam să

¹ Cum ? (în limba rusă în text).

² Totul (în limba rusă în text).

³ Nu e bine (în limba polonă în text).

⁴ Comandant; Comandament; Miliția polonă (în limba polonă în text).

zîmbesc în timp ce vorbeam. Cum oi fi arătat la față, mă întreb? Oricum, ultima mea ieșire a avut efect. Am reușit, cel puțin, să-i fac să mai tacă pe cei doi inși mai puțin importanți. Așa că luă cuvîntul doar al treilea :

— Dar voi... cum de sînteți în Polonia ?

— Păi... noi.. turiști, pelerini... Cz~~est~~ochowa... *teologhi*... *Kardynal* toți cardinalii... *Teraz*¹... acum... Roma, cinci zile, și pe urmă Polonia. Bilete în circuit... (proastă idee mai avusesem să-i las recto- rului biletele care ar fi putut măcar să dovedească intenția de a ne reîn- toarce la București)... Ne ducem înapoi în România prin Lvov... URSS (*sic* !).

Vocea îmi era domolită, privirea plină de surprindere, gesturile hotărîte. Am înțeles că reușisem deja să-l zăpăcesc pe civil. Celălalt o luă *da capo* cu povestea lui cu viza restrictivă românească. Nenorocitul ! El înțelegea cel mai bine cum stăteau lucrurile, dar nu era sigur. Și totuși, nu se dădea bătut. Dar eu am intuit că tocmai intraserăm într-o nouă fază : trebuia să-l atragem de partea noastră pe cel de-al treilea, care era cel mai important. Problema se reducea la capacitatea de a influența, iar lupta dintre noi și cei doi subalterni se transformase în bătălie decisivă. Cînd îmi cîntam eu aria, « cel mare » se dădea de partea mea, îndeosebi cînd veneam cu *Komenda* și « *paszport dobre*... pentru toate țările ». Cînd începea să strige celălalt, se dădea după argumentele respectivului, mai autorizate și mai... politice.

« Cel mare » era stupefiat, eu eram terminat, inima îmi bătea în piept mai-mai să iasă afară, dar nu tăceam o clipă. La un moment dat, am avut impresia că securistul mă pofteste să amînăm voiajul pînă ne lămurim mai bine și mai verificăm cum stau lucrurile, așa că am strigat *nie, nie* în polonă, simțind în măruntaie mușcătura viperei :

— *Nie, nie*² ! Expiră viza ! Expiră viza românească !

Făceam uz tocmai de viza românească, marele argument al adver- sarului meu. Viza de Polonia urma să expire imediat după ce ne vom fi întors din Italia, de aceea nici un fel de amînare a călătoriei nu era cu putință etc.

---

¹ Acum (în limba polonă în text).

² Nu, nu ! (în limba polonă în text).

— Noi, o lună... *Graniczna*¹ 13 august. Înapoi *Rumunia* 13 septembrie, *teraz*² 5 septembrie, apoi cinci zile, 10 septembrie, de la Roma înapoi – 11, *Rumunia* – 13. Altminteri, imposibil de respectat datele...

Hamletianul agent nu avu timp să aprofundeze discursul meu. Și nici nu-și dădu seama că Gigi avea viză de 45 de zile, nu de 30, ca mine. (Și m-am căit că Îl supărasem pe Cel de Sus, că mă plînsesem mai demult că viza mea avea mai puține zile!).

«Numărul doi», energumenul, își reluă atacul în alți termeni, pe care însă nu-i mai înțelegeam. Îmi trecu prin cap ideea cu taloanele de intrare în țară: să le arăt sau nu? Puteau să se transforme într-o piedică, așa că m-am abținut.

Gradatul cel ostil strigă:

— Unde-s biletele de întoarcere? *Powrotny*!³

Preț de o clipă am rămas încremenit, dar, inspirat, mi-am revenit pe dată:

— Noi ... *iz Rumynii*⁴ valuta, valuta! Biletele *nie zloty, nie lei*⁵! Bilete plătite în dolari. Noi dolari aici de la biserică. La Roma de la Episcopul Rubin, *Biskup Rubin. On*⁶, el, dolari, bilete *samoliot*⁷, avion, retur!

Examinînd biletele, ne-au dat dreptate: nu fuseserăm tratați ca niște polonezi.

— Noi, urmași eu, privindu-l țintă pe agentul în civil, noi plătit dolari. *Paszport dobre* pentru toate țările...

Povestea cu dolarii a fost un punct forte în favoarea noastră. N-aș putea să spun din ce pricină. Dar ofițerul de la serviciile secrete se luminează la față. Greu era cu «numărul doi», care nu se lăsa deloc.

— *Nie, nie, nie, nie!*

Și făcu un semn ca pentru a spune că gata, totul se sfîrșise, că trebuia ori să mergem cu ei, ori să stăm cumiști. Mie mi s-a tăiat respirația, m-a apucat un tremur nervos din cap pînă-n picioare, simțeam în

¹ De graniță (în limba polonă în text), cu sensul de «trecut granița».

² Acum (în limba polonă în text).

³ De întoarcere! (în limba polonă în text).

⁴ Din România (în limba rusă în text).

⁵ Nu zloți, nu lei (în limba rusă în text).

⁶ El (în limba polonă / rusă în text).

⁷ Avion (în limba rusă în text).

degete și în articulații mii de ace, iar sub picioare, născut din disperarea absolută, un gol cu neputință de descris, nemaigîndit, nemitrăit vreodată.

Ne dăduseră un moment de răgaz, pentru că discutau între ei ceva, foarte vioi. Dar răgazul durase doar cîteva clipe, chiar dacă îmi păruse o eternitate. Am strigat un « nuu ! » din toți rărunchii, « e bun, *dobrze, Boże mój*¹ », chiar dacă se pare că nu mi-a ieșit chiar un strigăt cu adevărat, căci nu l-au auzit. Cu ochii nedezlipiți de gradatul cel imposibil de convertit, precum un zlot, am rămas o clipă, doar o clipă, într-o tăcere disperată. Și clipa aceea se umplu de imagini, imagini din toată viața mea.

În toată vorbăria mea cu ei, nu pronunțasem nici măcar un cuvîntel în limba română : a fost numai polonă, rusă, germană sau franceză, plus semne cu tot corpul. Acum aveam impresia că lumea dispăruse. Sufletul meu, întunecat deodată, păru să vadă o draperie neagră, trasă de o mîină nevăzută peste ferestrele lumii. Apoi a încercat să se elibereze de tensiunea încheștării. În golul infinit, sufletul tremura și nu vedea nici cea mai mică luminică de speranță. Era o așteptare dincolo de timp, străbătută doar din cînd în cînd de cîte-o rază caldă, aducătoare de îndemnuri noi. Zbateră și zbor fără de început și fără de sfîrșit. Imagini străvezii, urnîndu-și una alteia în conștiință, cu simțămîntul dureros al unei căderi nesfîrșite. Pînă la poarta timpului deschisă deasupra unei mlaștini, năclăită în negura duhnitoare emanată de abisul în care mă vedeam căzînd vertiginos. Durerea fizică pe care o simțeam, spaima mă duceau cu gîndul la infern. Iar peste spaimă și durere s-a adăugat viziunea : o poartă mare din fier masiv, ce se închidea cu zgomot, iar eu și Gigi, în lanțuri, în întunericul de hrubă al unei celule.

Hruba Securității, desigur. Nu mă înspăimîntau loviturile cu pumnul, palmele, unghiile smulse, degetele zdrelite în ușă, bastoanele la talpă, umilințele, violența deșănțată, șobolanii scîrbavnici, celulele umede și puturoase, de sub pămînt. Toate acestea le-am văzut în clipa aceea, dar nu de ele mă temeam. Mă îngrozea doar suferința lui Gigi, pe care îl tîrîsem după mine, ca să-l transform într-un nefericit. Mami moartă de inimă rea ; toți ai noștri scuipînd pe mine, fie de teamă, fie din dispreț ; Biserica Ortodoxă privind cu silă la doi « rătăciți » ; preoția, puțința de a predica, speranța vieții, libertatea, poezia, arta mea – toate pierdute pentru totdeauna, pe vecie. Plus sufletul meu sfișiat de chin. Puteam

---

¹ Doamne, Dumnezeu ! (în limba polonă în text).

eu oare să fiu sigur că cei care mi-ar fi sfîrtecat trupul n-ar fi reușit să-mi piardă și sufletul și să-l arunce în focul Gheenei? Ei mă vor fi lipsit de preoție și de idealul catolicismului integral. Așa s-ar fi sfîrșit viața mea de taină cu părintele Rafael Haag, pe care l-am văzut în suferință pentru mine, așa s-ar fi sfîrșit exercițiile mele spirituale, comuniunile săvîrșite în taină. O viață de luptă, preschimbată în nimic într-o clipită. M-am revăzut copil, la Bistrița, cu Tati, cu Dida, spunînd poezii pentru înger. Și apoi doar piclă, întuneric, beznă existențială.

Cum în « viziunea » mea aveam o vîrstă fragedă, am înțeles că în secunda aceea trăisem practic momentul ce precede moartea, momentul judecării celei mici. Ceea ce mă învăluia era chiar moartea, infernul. Simțeam în umeri o durere de moarte. Trebuia să reacționez cumva.

— Nuu! *Sie fehlen!*¹ Aduceți un interpret. Vă explic totul. Găsiți-mi un traducător! *Bitte schön!*² *Proszę!*³

Strigasem în germană. Pe urmă am tăcut, căci nu fusesem înțeles. Sau doar se prefăceau că n-au înțeles? Cine putea citi ce se petrecea în sufletele lor stricate?

Cei trei continuau să discute între ei, uitîndu-se la noi mai insistent. Eu nu mai vorbeam cu ei, ci de-a dreptul cu Madona de la Czochowa. Într-o clipită am revăzut în minte tot ce cerusem, înlăcrimat, în fața tuturor altarelor:

« Să faci Tu oare lucrurile pe jumătate? După ce m-ai salvat în acele momente mărunte, pline de daruri și grații mărunte, îmi refuzi grația supremă, în cel mai înfricoșător moment al vieții mele? Mai înainte de-a putea să rostesc o liturghie? Sau poate am venit în Polonia să fac turism? Mă lași acum în ghearele zbirilor de suflete? Tu, Maica Supremei Rațiuni, a Logosului? A Logosului! Sfinte Grigorie, tu care i-ai salvat pe Barbu și pe Bebe, mă lași să mă zbat în mocirlă? Nu ai milă? Cer milă, nu dreptate, milă! »

Și mi-am închipuit că ochii mei înlăcrimați se află în fața unui altar de argint. Cu Dumnezeu și sfinții în jurul unei mese aurite. Cu Maica Domnului înduioșată. Cu Decapolitul care îmi arată o raclă ușoară pusă pe o balanță. Mă uitam la cei trei funcționari ai mării temnițe poloneze,

¹ Faceți o greșală! (în limba germană în text).

² Vă rog frumos! (în limba germană în text)

³ Vă rog! (în limba polonă în text).

imaginându-mi-i zîmbitori și cooperanți. Mîntea omului poate să vadă tare multe lucruri într-o clipită de oroare ! Cît despre chipul meu – se pare că pe el nu se vedea nimic – era, probabil, nemișcat.

— De ce n-ați cerut viza italiană la București ?

Surprins că încă mi se mai adresau, fericit că repetau a nu știu cîta oară aceeași întrebare, fără să dau vreun semn de oboseală, am răspuns iute :

— *Rumunia nie katolicka*¹... *prawosławna*² (și iarăși semnul crucii ortodoxe). Din România pelerinaj pentru *Rok wiary – nie. Polska katolicka*³... mulți prieteni... invitat... idee... dolari...

Individul « numărul trei » asculta prostiile mele de parcă le auzea pentru prima dată.

— De ce nu aveți bilete dus-întors ? Și tonul devenea mai amenințător.

— Noi... dolari... Roma... prieteni. *Niet* dolari Varșovia.

Eram deja sfîrșit, după viziunea infernală pe care o avusesem, dar nici nu mă gîndeam să mă dau bătut.

Tovarășul de la Securitatea lor îmi puse o altă întrebare, în timp ce ochii celorlalți doi mă fixau cu asprime. Gigi era palid tot, buza de jos îi tremura, înțelesese întrebarea înaintea mea și nu știa cum să-mi șoptească un răspuns.

Era bine să vorbească ? Era important să răspund ? Tovarășul repetă cu gravitate : *Gdzie ? Gdzie powróćcie ?* Și am înțeles : Unde, pe unde veniți înapoi ?

— *Gdzie ?* am dovedit eu că stau bine cu reflexele. *Gdzie powrotny ?*⁴

— *Tak, tak*, dădură afirmativ din cap cei trei, iar eu am fost sigur că înțelesesem bine întrebarea.

Drept pentru care m-am repezit să răspund pe dată, cu o siguranță incredibilă. Dar preț de o secundă, un nou șir de imagini mă făcu să mă răzgîndesc și să dau cu totul alt răspuns decît eram pe punctul de a da. A fost o minune, un vis. Încă din timpul celui de al doilea *gdzie*, simțisem un parfum de flori de grădină (ce nu putea veni decît din paradis, în mijlocul acelui pustiu format din sticlă și beton) care mă ametea. În mîntea mea s-a aprins, cu claritatea unei fotografii, imaginea

¹ România nu catolică (în limba polonă în text).

² Ortodoxă (în limba polonă în text).

³ Polonia catolică (în limba polonă în text).

⁴ Unde ?... Unde întors ? (în limba polonă în text).

palatului Zwinger din Dresda și a unui avion care ateriza în parcul acestui palat. Și am răspuns cu iuțeala fulgerului :

— *Gdzie? Germanija! Tak! Germanija, Germanija!*¹

— *Germanija?* șopti omul nostru stupefiat. *Germanija?*

Și se uitară toți trei unul la altul lent, de parcă ar fi fost dați cu încetătorul. Civilul deschise din nou pașapoartele.

În timp ce el le răsfoia, eu mi-o imaginam pe Sfânta Veronica, fecioara, care de la una din ferestrele Zwinger-ului arunca un vâl pe ochii celor trei. Eram din nou suspendat în infinit, lipsit de suflu, fără răgaz, împietrit – soața lui Lot redusă la un stîlp de sare.

— *Germanija? Tak, tak*, repeta « cel mare », uitîndu-se pentru prima dată în mod clar la ceas. Le mai șopti două vorbe subalternilor săi, închise pașapoartele, se uită din nou la ceilalți doi, se întoarse spre noi, schiță o umbră de zîmbet, ne puse pașapoartele în mîna și zise :

— *Dobrze, dobrze!*² Treceți! E-n regulă! Haideti, duceți-vă, e deja tîrziu!

Și arată către ceas.

— Avionul vă așteaptă. *Proszę!*³

— *Dziękuję!*⁴, am răsuflet eu, ascunzîndu-mi emoția.

— *Dziękuję bardzo!*⁵, șuieră și Gigi, ieșind din nemișcarea sa de obelisc.

— *Dziękuję!* le-am zîmbit și celorlalți doi, care stăteau nemișcați și fără chip.

Cu capul înclinat, în semn de salut, Gigi a pornit-o cu niște pași imenși către bagaje.

— Ușurel, Gigi, cu calm, să nu-i apuce peăștia cine știe ce bănuială.

— Chiar, răspuse el, încetinind, să nu se răzgîndească.

— Mai repede, mă tem să nu plece avionul! *Domine Jesu!*

— Ce să fac? Cum să procedez?

— Uită-te la ei, salută-i!

Și m-am întors la rîndul meu să-i mai salut o dată. Trecuseră doar cîteva secunde, dar cei trei se îndreptau deja către cabinele de sticlă, iar în mișcările lor nu mai era nimic care m-ar fi putut neliniști.

¹ Unde? (polonă); Germania! (rusă); Da! (polonă); Germania, Germania (rusă).

² Bine, bine! (în limba polonă în text).

³ Poftiți! (în limba polonă în text).

⁴ Mulțumesc! (în limba polonă în text).

⁵ Mulțumesc mult! (în limba polonă în text).

Nici n-am ajuns bine la scara avionului, că doi inși s-au precipitat către bagajul nostru, cele două valize și rucsacul. Am păstrat drept bagaj de mîna geanta mare cu actele și banii. Eram complet răvășit, însă mă comportam ca și cum n-aș fi fost. Pe fiecare treaptă a scării avionului, în inima mea răsună cîte un *Ave, ave, ave...* nimic mai mult. Oare puneam piciorul, mîna pe obiecte reale, sau doar pe niște imagini iluzorii din vreun coșmar?

— O fi așa avionul? Sau ne-om urca în altul?

— Liniștește-te, altele nu mai sînt.

— Asta e scara bună? Vezi că noi sîntem cu bilete la preț redus!

— Toată lumea urcă pe aceeași scară, mă liniștea Gigi.

— Unde sînt pașapoartele? Aoleo, sînt la mine!

Un steward se ocupă imediat de biletele noastre, alți doi aproape că ne luară pe sus. După noi, scara a fost îndepărtată și s-au pornit motoarele. Era evident că reținuseră avionul pentru noi și că acum acționau cu oarece enervare.

Mă întrebam dacă sînt roșu la față și asudat. Oricum, toți pasagerii sechestrați de o oră în avion se uitau la noi intrigati, în timp ce una din stewardese ne conducea la locurile noastre. Am schițat un zîmbet fără adresă. Toți erau curioși, dar îi simțeam și ostili. Mă temeam de lătratul lor plebeu, egoist, așa că nu voiam să fac nimic ieșit din comun.

— Avionul e polonez, deci siguranța e tot cît se poate de poloneză! Să fim atenți!

Gigi nu zise nimic. Am înțeles că eu eram cel care trebuia să fie atent.

În cele din urmă, ne-am ocupat locurile și m-am mai destins și eu.

— E totul *dobrze*? l-am întrebat pe Gigi fără umbră de ironie.

— Da, da, totul e-n regulă.

— Cum te simți?

— Bine, bine.

— Eu arăt rău?

— Nu, nu, arăți foarte bine.

Avionul începu să ruleze. Pămîntul se mișca sub noi, rămînea în urmă. După un ceas de luptă spirituală cu destinul, ne ridicam finalmente în aer.

Cum aș fi putut să-mi dau seama ce-l făcuse pe șeful grănicerilor să scape de obsesii și să rostească acel *dobrze*? De unde venise acel *dobrze*? Să fi fost *Germanija* răspunsul meu cel mai cu cap din toate? Sau cel

mai absurd? Dar dacă aş fi răspuns România? Sau Polonia? N-ar mai fi fost *dobrze*? Dar răspunsesem deja altfel, jucasem cartea cu întoarcerea prin URSS şi cu soţia poloneză a tatălui meu! Totul mi se părea atît de absurd, de ireal, de incredibil! Şi ceasul, la care şeful se uitase abia după ce trecuse atît de multă vreme!

— Gigi!

— Poftim?

— E opt şi un sfert. Crezi că au trecut cinci minute?

— Da!

— Cincizeci de minute... Avionul a întîrziat cincizeci de minute!

— Da. Şapte şi douăzeci – opt şi zece. Cincizeci de minute.

Preţ de o clipă, m-am simţit uşor. Nu mai eram într-un avion care avea întîrziere. Eram în racla Sfîntului Grigorie Decapolitul, şi bună-tatea Lui ne ascunsese lîngă moaştele sfîntului. Racla se înălţa în văzduh, fără să atîrne în balanţă – pe talerul celălalt, un Barbu invizibil aruncase în momentul decisiv un dolar de aur. Unul singur, care atîrna la fel de greu ca un miracol. Şi care era puternic, în stare să împingă botul dihaniei înapoi, să-l facă să rămînă în urma noastră.

Între timp, în avion începuseră să servească micul dejun, ceea ce mi-a trezit o foame teribilă. Cînd am luat paharul de carton am remarcat că mîinile îmi tremurau uşor. M-am ruşinat de acest tremur.

— Acum înţeleg cuvintele poetului: *Nu de moarte mă cutremur, ci de veşnicia ei*¹.

— Gata, s-a terminat. Şi s-a terminat cu bine. Domnul fie lăudat! Lui Gigi îi tremura buza de jos. Avea ochii roşii şi privea fix înainte.

— Cît facem pînă la Roma?

— Două ore, cred...

— Abia atunci se va fi sfîrşit totul!

Ne-am făcut rugăciunea, pe urmă am mîncat tot, destul de iute.

— Urcăm...

— Ah, mi s-au înfundat urechile. Şi n-am un ghemotoc de vată...

— Dar tu ai mai mers cu avionul!

— Da, de la Cluj la Bucureşti, din cauza inundaţiilor. Ce drum fără rost a fost acela!

— Şi totuşi, a fost un soi de pregătire...

— Da, de bună seamă.

¹ Vers de Al. Vlahuţă.

Mi-am dus mâna la frunte și mi-am tras-o înapoi înfiorat. Nu reușeam să-mi stăpînesc tulburarea, dar încercam să alung gîndurile negre. Aveam locuri lîngă aripă, nu se vedea mare lucru pe fereastră. Puteam vedea numai soarele în înalt. Și norii dedesubt.

— Om fi trecut munții ? Iartă-mă, vreau să mă duc pînă la toaletă.

De fapt, aveam nevoie doar de o clipă de singurătate, să fiu cu mine însumi, fără să mai fiu cercetat de ochii altor oameni. Mi-am zîmbit în oglindă cu un aer sfișit. Oare eu eram cel care-mi căram corpul după mine, sau corpul mă căra pe mine ? Îmi venea să plîng, să urlu, să vărs o mare de lacrimi, dar nu mi-a curs nici măcar o lacrimă. Mă temeam să Îi mulțumesc lui Dumnezeu, de parcă m-ar fi ținut un legămînt. Nu zice « hop » pînă nu treci pîrleazul. Dar nici « ajută-mă » nu mai puteam să zic, pentru că « totul se sfișise » !

— Doamne, Divină Rațiune, nu-mi doresc decît albul absolut. Acum. Dacă este adevărat ceea ce trăiesc în clipa asta, fă-mă să simt acest lucru. Iartă-mă, Doamne, că nu pot să plîng !

M-am întors lîngă Gigi și am încercat să zîmbesc cu adevărat.

— Mă lupt cu mine însumi și vreau să mă încredințez că n-or să oprească avionul la Praga să ne dea jos, și că n-or să-l întoarcă din drum, tot pentru noi.

Gigi făcu un semn discret că nu e cazul. Eu o țineam pe-a mea :

— Cum au știut să-l țină pe loc ca să ne aștepte, cum au putut bloca tot aeroportul, ar putea și să ne întoarcă, nu ? Acum sîntem cei mai importanți cetățeni din tot sistemul socia...

N-am mai terminat de zis cuvîntul, era periculos. Sau nu era ? Am continuat pe un ton mai scăzut :

— Poate că fac escală la Viena. Aș fi în stare să cobor, chiar și fără bagaj.

Gigi și-a luat aer în piept și a zis :

— Mie mi-a mai fost frică să nu se răzgîndească în timp ce alergam spre avion. Individul ăla, al doilea, era de-a dreptul de nestăpînit. Dar acum, după ce sîntem sus de-atîta vreme, nu cred să mai fie vreun pericol !

O oră de întîrziere, m-am gîndit eu tulburat la culme, dorindu-mi să fiu zîmbitor. Cred că nu-mi dau seama de proporțiile minunii săvîrșite. « Tu nu poți face lucrurile pe jumătate ! », asta spuneam mereu. Și : « Dăruiește-mi grația momentului final ! » Mi-a dăruit-o. Da, mi-a dăruit-o...

Am vrut să plîng, să vărs o lacrimă, dar nu am reușit. Mi-am acoperit fața cu mîinile.

— Am simțit... Am simțit infernul, mi-am revăzut întreaga viață într-o clipă, lăsată în urmă și, dacă ne gîndim la mistici... Mi-e teamă și să mă gîndesc. La tine cum a fost ?

— Eu... aveam impresia nebună și convingerea că totul se va sfîrși cu bine. Că Dumnezeu a stabilit o regulă pentru noi doi : ne ajută, însă ne lasă să-nțercăm suferințe mari, nu și periculoase.

— Ca o purificare, o ispășire a păcatelor ?

— Se prea poate !

— Sau poate pentru că mai avem îndoieli ? M-am îndoit de atîtea ori. Poate că și tu te-ai îndoit. Poate că ai uitat de vocea pe care am auzit-o în timp ce cîntam tangoul la Anul Nou, sau de semnele ce mi s-au arătat cu atît de mare siguranță în zodiac, ori în rozariul din 1972. Lui Dumnezeu nu-I plac trestii care se îndoie în bătaia vîntului. Dacă noi astăzi ajungem la Roma...

— Vezi ? Iar te îndoiești !

Atunci am simțit, în sfîrșit, că-mi dau lacrimile, dar mi le-am stăpînit, mi le-am înghițit, cum făcea Mami cînd o supăram.

— Nu mă mai îndoiesc, dar n-am curajul s-o spun. Încă mai sîntem în purgatoriu. Teologia spune că celor de acolo le e asigurat Paradisul, dar ei n-au bucuria s-o știe. Voiam însă să-ți aduc aminte... Conform rozariului, noi acum urcăm spre Cer, împreună cu Fecioara, în cel de-al patrulea mister de glorie. Și tocmai ne facem intrarea în cel de-al cincilea, ne îndreptăm spre încoronarea finală...

Vorbeam cu o voce de mormînt, ca și cum chiar aș fi așteptat să-mi vină rîndul la înviere. Ce de senzații biblice esențiale am încercat în orele acelea !

O bună bucată de vreme n-a mai vorbit nici unul dintre noi. Timpul îmbrăcase prematur veșminte de adult. Sufletul meu era ca un ținut zguduit de cutremure, dar înlăuntrul meu domnea o pace adîncă, o pace care nu se mai lăsa nici ispitită, nici ucisă de neliniști. Dedesubt se vedeau numai norii, trebuia să ghicim cam pe unde ne aflăm în acel abis.

— O fi Austria ? O face escală la Viena ?

Nu a făcut nici o escală. Poate că nici nu survolam Austria. Pe harta Europei, pe harta sufletului meu, am revăzut locul Poloniei : țara virtuții numite « extaz, înflăcărare sacră ». Virtutea mea și a lor, a polonezilor,

dar mai ales a mea. Austria era virtutea vigoriei spirituale, și nu avea de-a face cu noi și călătoria noastră. Dacă experiența mea din 1970 fusese un moment de inspirație profetică, nu trebuia să facem escală la Viena. În schimb, Roma – Roma era centrul ființei mele, și astfel călătoria, care însemna o naștere din nou, trebuia să se încheie la Roma, nu altundeva.

I-am povestit lui Gigi în șoaptă certitudinile mele.

— Și-acum să punem laolaltă «harta-profeției», rozariul din 1972 și călătoria noastră de acum: din Polonia, înflăcărați și extaziați, ne-am «înălțat», adică am scăpat de robia pământului și ne-am îndreptat către înălțimi. Acum sîntem în extaz, în înălțare, în toate sensurile. Ne îndreptăm spre Centru, purtați de aripi, pe deasupra norilor și a munților. Toate semnele primite de douăzeci de ani încoace vin astăzi, aici, în acest avion, la noi. Și – O, Doamne, ce fericire! Fire strînse-ntr-un fiuor, ca în poezia pe care o învățasem de la maica Olga cînd eram copil. Simt cum se adună în jurul meu acum toate prezicerile, cum se împlinesc aievea toate micile profetii, cum se îngenănează toate în mintea mea, limpezi ca Dumnezeu, ca o viziune sfîntă. Gigi! E minunat!

— Și eu, și eu trăiesc același har!

— N-are cum să se sfîrșească rău. Iartă-mi, Doamne, teama! N-am încredere în polonezii ăștia. Of, ce mă dor urechile!

Avionul se înclinase tare pe o aripă, cea dinspre noi. Am auzit un «aaah» polonez urmat de rîsete. Avionul începu să facă niște viraje ample și am putut să văd pe geam peisajul mediteranean, cu marea aceea albastră pe care înainte o admirasem doar în filme.

— Gigi, cred că e Iugoslavia, coasta dalmată! Ne apropiem.

Am văzut un rîu, apoi o stradă mare pe care erau multe mașini.

— Ciudat, un fluviu atît de mare care să se verse în Adriatica din Iugoslavia!

În clipa aceea, în avion s-a făcut un anunț în polonă. N-am priceput nimic și am șoptit înfricoșat:

— Numai să nu se oprească în Iugoslavia!

Anunțul fu reluat și în italiană:

— Doamnelor și domnilor, peste cinci minute aeronava noastră va ateriza pe aeroportul Leonardo da Vinci din Roma. Compania noastră vă mulțumește și vă spune la revedere.

Simțeam că mă înecă lacrimile, ochii mi s-au împăienjenit, mi-am ținut respirația. Am zărit o lacrimă și pe obrazul lui Gigi. Pe chipul

meu nu era nici una, refuzau să iasă. În gînd am strigat de bucurie și am încercat să cred ceea ce vedeam și auzeam. M-am cutremurat și-am alungat în grabă gîndul că totul ar putea fi doar un vis ca alte dăți, ca în atîtea nopți cînd mă vedeam liber în Italia sau în altă țară din Vest, prinit cu bucurie, ocrotit : și-apoi dezastrul, sfîrșitul lumii și deșteptarea în patul de internat, din București. Acum însă nu era un simplu vis. Era un vis împlinit, dar tocmai de aceea ușor de confundat cu altceva.

— Am ajuns ? Deja ? Vorbeam în șoaptă și nu lăsam să mi se citească pe chip ce simțeam înlăuntrul meu. Și eu care credeam că ...

Și m-am lipit de geam să văd ceea ce nu mai văzusem. Cu mintea împărțită în trei, așa cum fusese tot timpul în ziua aceea : între rugăciune, emoție și falsă, prefăcută indiferență.

Ceea ce vedeam pe geam era o viziune pură, miraculoasă, extraordinară, fabuloasă. Am avut sentimentul de preaplin și de beatitudine pe care sper să-l primească în dar sufletul meu atunci cînd voi vedea paradisul ceresc. Mi-am simțit inima prea mare ca să nu mă tem că se va rupe în fișii. Gemeam fără glas, ca la începutul unei agonii.

De fapt, nu se vedea nimic atît de extraordinar : doar împrejurimile Romei, cu copaci pentru noi exotici, cu case mai mari sau mai mici, moderne, cu garduri drepte, cu străzi de o curățenie și o frumusețe nemaivăzute nici în vis, totul în culori vii, de un bun gust desăvîrșit. Nu, nu era imaginația mea, nu mai văzusem ceva asemănător de la Marea Neagră pînă la Marea Baltică, de la Budapesta pînă în Rusia. Totul era diferit, de la culoarea caselor ce străluceau, văzute de la distanța aceea, pînă la ultima floare, aranjată conform unor reguli fără asemănare. Și nu se poate spune că nu văzusem toată Europa așa-zisă de Est, și n-o privisem cu ochi plini de iubire !

— Trebuie că este parfumul libertății, fericirea proprietății private pe care n-o amenință nimic...

Avionul se apropia de pistă, mai rămăsese doar o clipă de zbor, apoi o bufnitură seacă și gata, am simțit sub noi pămîntul Italiei.

— Aaaaah !

— Ce ai, te simți rău ?

— Nuuuu !

La bufnetul ușor al avionului pe pistă, m-am săltat ușor în scaun. În dipele care au urmat am avut impresia că mă cobor spre infinit, o senzație fizică pe care am avut-o fără să mă fi mișcat. Suspine fără voce. O descindere făcută ca printre vălurile cerești, o adiere proaspătă și ușoară de văzduh aromat și cu sclipiri de sunete muzicale. Nu pot

descrie acele momente încărcate de rezonanțe eterne. Inima mea, într-un delir de nerostit, repeta întruna un antifon extatic și mîngîietor: « Italia ! Italia ! Gigi, este Italia, Italia noastră ! »

— Da, da, îmi ținea Gigi isonul, cu ochii mari și plini de lacrimi.

Cușca în care trăiserăm noi pînă atunci se preschimbase în grădină înflorită, prin care noi pășeam plini de beatitudine. În locul spinului temerilor și al spaimii, înflorea iasonia certitudinilor și a siguranței.

— Ascultă !

Auzeam hîrșitul roților pe pistă. Avionul îmi părea o închisoare, acum, după ce atinseserăm pentru întâia oară un pămînt liber. Racla Sfîntului Grigore urma de-acum să se deschidă pentru totdeauna.

Pentru totdeauna. Căci eu dintotdeauna trăisem cu impresia, nu întru totul eronată, că în țările neatînse de comunism pămîntul, aerul, natura erau mai aproape de acel dat al firii ce aparține Creațiunii. Nu-mi puteam imagina că pe străzile din Madrid sau din Londra, din Roma sau din California m-ar putea dura picioarele, sau că ploaia m-ar putea uda. Visam o lume îndreptată spre înălțimi, eliberată de orice greutate. Chiar dacă nu erau întruchiparea desăvîșirii celeste, țările libere trebuiau să-mi ofere o vitalitate superioară. De asta eram sigur. Iar realitatea mi-a întărit visul. Acum sînt sigur : comunismul, cu miasmele pe care le emană, poate să modifice chiar și structura chimică a atmosferei. Așa cum stricăciunea, viciul poate să îmbolnăvească și să schimbe structura psiho-fizică a unui corp uman. Structura atmosferei și, cine știe, poate chiar însăși forța gravitației. Doar nu degeaba fuseseră savanții sovietici ridicați în slăvi (în timp ce noi îi luam în derîdere) pentru că transformaseră legumele în fructe, o specie în alta și tot așa...¹

De fapt, nu reușiseră decît să umple de venin creatul și să facă imposibilă viața oamenilor, a animalelor, a plantelor, a mineralelor. Este un adevăr evident pentru oricine nu neagă realitatea. Acum simțeam plutind prin aer virtuți inegalabile, la care nici nu visasem, care mă susțineau. Le emana pămîntul fabulos pe care ajunseserăm. Încă nici nu coborîserăm pe acest pămînt și realitatea depășise granițele visului !

Cînd avionul s-a oprit, pe chipul lui Gigi șiroiau lacrimile. Reacția pe care o avea un om atît de « rece » ca Gigi îmi confirma – chiar dacă nu aveam nevoie de vreo confirmare – că nu eram un exaltat. În

---

¹ Cum a fost, de pildă, cu Miciurin (1855-1935), biologul ridicat în slăvi de propaganda comunistă, dar care a dispărut din canonul de învățămînt dogmatic prin anii '60.

schimb, mie nu-mi dăduse nici o lacrimă. Nici măcar una. Strîngeam din ochi ca să plîng și eu, să simt și eu parfumul celei de-a doua fericiri (prima o trăisem la Varșovia)¹, dar nimic. Ușa avionului se deschisese, pasagerii începură să se pregătească să coboare. Eu am mai stat o clipă, căci mă simțeam plin de o fericire necunoscută, poate că era suma celor zece, cu tot cu cea a Sfîntului Toma. Nu o știam, n-o studiasem niciodată în teologie : o mare de bucurie, de seninătate, de bogăție, tinerețe, putere, lumină, toate deopotrivă, într-un ocean de libertate. Nu voiam să mă ridic de pe scaun ca să nu pierd trăirea cea divină.

— Haide, vino, vino să atingem pămîntul.

Am luat gețile și am coborît cu oarece sfiiciune. Cred că atunci cînd am pus piciorul pe pistă am scos un strigăt de femeie în chinurile facerii. Gigi nu s-a uitat la mine, așa că am socotit că am strigat numai în gînd. Am mers, fără să ne uităm în urmă, pînă la autobuz.

— *Buon giorno*², i-am spus unui muncitor care trecea pe lîngă noi. Voiam să văd cum sună italiana mea la ea acasă.

— Hai mai repede, am zis, coborînd din autobuz. Vreau să terminăm cît mai repede.

Nu m-am mirat deloc cînd am văzut că italianul de la frontieră mi-a pus ștampila în pașaport și nici nu s-a uitat să vadă cum arăt la față. Totul a fost gata într-o clipă. M-aș fi mirat dacă ar fi fost altminteri. De fapt, nu mă interesa nimic. Am fi cerut imediat azil politic.

Cîteva clipe mai tîrziu, cu ștampilele în pașaport, intram cu adevărat în Italia. Atunci mi-au dispărut toate temerile, care mă încercaseră pînă și în avionul purgatoriului. Intram în cel mai frumos aeroport din viața noastră.

— *Buon giorno*, am strigat către doi polițiști cu armele agățate caraghios la cîngătoare.

Ne-au privit cu ironie. Dar cum ar fi putut ei să ghicească secretul nostru ? Ce școală a vieții ar fi putut să-i învețe despre asta ? Cum ar fi putut ei să știe că, pentru noi, această zi, a douăzeci și patra, era abia la început ?

---

¹ Prima fericire este : « Fericîți cei săraci în duh. » A doua este : « Fericîți cei ce plîng. » (Matei, 5)

² Bună ziua ! (în limba italiană în text).